
ENERJİ KORİDORU VE ENERJİ MERKEZİ OLMA TARTIŞMALARI ARASINDA TANAP

05.07.2018

Anadolu Ajansı (04 Temmuz 2018)

2015 yılında Karsın Selim ilçesinde temeli atılan Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP) 12 Haziran 2018 tarihinde hayata geçirildi. 30 Haziran 2018 itibarıyla Türkiye'ye ilk doğalgaz transferi gerçekleştirildi. TANAP, Azerbaycanın Şahdeniz 2 sahasından çıkartılacak doğalgazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasını planlayan Güney Gaz Koridoru projesinin Türkiye ayağıdır. Hazar denizinden Türkiye sınırına kadar Güney Kafkasya Boru Hattı (SCP - South Caucasus Pipeline) ile gelen doğal gaz, Türkiye içinden TANAP ile geçerek Yunanistan ve Bulgaristanda Trans Adriyatik Doğal Gaz Boru Hattı (TAP-Trans Adriatic Pipeline)'na bağlanarak yoluna devam edecektir.

Projenin en yoğun dönemlerinde toplam 13 bin kişiyi istihdam ettiği bilinmektedir. Diğer yandan proje için kullanılan boruların yüzde 80'i Türkiye'nin 6 firması tarafından üretilmiştir. TANAP Türkiye içinde 20 il ve 67 ilçeden geçiyor. Geçtiği güzergahta hem istihdam sağlaması açısından, hem de bölgesel bir ekonomik canlanma yaratması bakımından olumlu bir sosyo-ekonomik etkiden söz edilebilir. Aynı zamanda güzergah üzerindeki yerleşim yerlerinin ihtiyaç duyduğu alanlarda sosyal sorumluluk projelerine finansman sağlaması da projenin yarattığı pozitif dışsallıklar arasındadır.

TANAP'ın olası etkilerini incelerken dört açıdan değerlendirilmesinde fayda var. Bunlar enerji arz güvenliği, sosyo-ekonomik etki, siyasi ve ekonomik istikrar ve uluslararası ilişkiler perspektifidir.

Enerji arz güvenliği

Doğalgazda yüzde 99 oranında dışa bağımlı bir ülke olan ve bu ihtiyacın yüzde 60'ını tek bir ülkeden -Rusya- sağlayan Türkiye için öncelikle enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve bir ülkeye olan bağımlılığın azaltılması önemlidir.

Bu argüman hem Türkiye hem de doğalgazın ulaştırılacağı Avrupa ülkeleri için geçerlidir.

Sosyo-ekonomik etki

TANAP inşa sürecinde geçtiği tüm il ve ilçelerde hem istihdamı artırmış, hem de gerekli malzemelerin alımında Türkiye'nin taşımacılık, hizmet ve demir-çelik gibi sektörlerini kullanmıştır. TANAP çerçevesinde yapılan 4,5 milyar dolar tutarındaki anlaşmalardan yüzde 80'lik payı Türk üretici ve müteahhitler almıştır. Önceleri daha çok yurt dışında iş yapan Türk inşaat sektörü bu projeye büyük ilgi göstermiştir. İktisadi olarak bakıldığında, daha ucuza satılan Azeri doğalgazının Rus doğalgazının yerine satın alınması sonucunda Türkiye'nin enerji ithalat faturasında bir düşüş

yaşanacaktır.

Diğer yandan Türkiye içinden geçerek Avrupaya satılan doğalgaz miktarı başına da bir geçiş ücreti alınacaktır. Ayrıca, tüm projenin yüzde 30 hissedarı olan BOTAŞ'ın işletme gelirlerinden bu oranda faydalanacağını unutmamak gerekir. Sonuç olarak TANAP hem yatırım hem de işletme döneminde, sosyo-ekonomik açıdan olumlu etki yaratacak bir projedir.

Siyasi ve ekonomik istikrar

TANAP ve diğer enerji projeleri ile kendisinin ve Avrupa ülkelerinin enerji arz güvenliğini sağlamayı hedefleyen Türkiye'nin bu yolda emin adımlarla ilerlemesi için yerli ve yabancı yatırımcının ülke istikrarına inanması gerekmektedir. Yatırımcının kolay ve ucuz krediye erişebilmesinin yolu da ülke risklerinin düşük olmasından geçer.

Bu bakımdan 24 Haziran seçimlerinin geride bırakılması enerji sektöründeki yatırımcıların 5 yıl süre ile istikrarlı bir ortamda çalışmalarını sağlayacaktır. Enerji alanında yapılan atılımların sürdürülebilir şekilde devamı ülkenin siyasi ve ekonomik bakımdan istikrarlı olmasından geçmektedir. Büyük projelere ev sahipliği yapan gelişmekte olan ülkeler için büyüme ve siyasi-ekonomik istikrar arasında birbirini besleyen karşılıklı bir ilişki vardır.

Uluslararası ilişkiler perspektifi

Türkiye gibi Avrupa ülkeleri de Rusyanın doğal gazına yüksek oranda bağımlı durumdadır. Bu sebepten olsa gerek, TANAP'ın temeli atılmadan hemen önce AB Komisyonu, Türkiye ile enerji politikalarında ortak çalışma isteğini belirtmiştir. Ayrıca TANAP'ın hazırlık, yatırım, inşaa ve işletme süresince dost ve kardeş ülke Azerbaycan ile ilişkileri daha da kuvvetlendirdiği bilinmektedir. Bu projenin Güney Gaz Koridoru üzerindeki ülkeler ve alıcı ülkelerle siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilere de olumlu yansıması beklenmektedir. Diğer yandan Türkiye'nin içinde bulunduğu bölgede mevcut askeri ve siyasi sorunların çözüme kavuşturulması enerji alanındaki projelerin tamamlanması ve devamı açısından çok önemlidir. Bu da Türkiye'nin bölgedeki sorunları çözme ve barışı tesis etme çabalarında mühim bir motivasyondur.

Türkiye ne zaman bir enerji merkezi olur?

TANAP projesinin hayata geçirilmesi ile birlikte konu hakkında yapılan değerlendirmeler Türkiye'nin bir transit ülke mi yoksa enerji merkezi mi olduğu konusuna yoğunlaşmıştır. Bu noktada TANAP'ı Türkiye'nin uzun vadeli enerji planlarının önemli bir yapı taşı olarak görmek yanlış olmaz. Herhangi bir kaynağın dağıtım merkezi olmanın yolu, o kaynaktan elinizde bol ve çeşitli miktarlarda olmasına bağlıdır. Eğer Türkiye bir enerji merkezi olacaksa bunun yolu TANAP ve benzeri projelerin başarı ile tamamlanmasından ve sürdürülebilmesinden geçer. Türkiye'ye ne kadar çok farklı kaynak ülkeden doğalgaz gelir ve bunların dağıtımı Türkiye üzerinden gerçekleştirilirse, ülkemiz o ölçüde önemli bir doğalgaz merkezi olur. Enerji merkezi olan bir ülkeye farklı kaynaklardan gelen gazlar tek merkezde toplanır, ihtiyaca göre depolanır, fiyatları belirleyen bir enerji borsası olur ve fiyatlar yeniden tespit edilerek başka ülkelere aktarılır.

Doğalgazda hatırı sayılır bir ticaret merkezi olmak için boru hatları olmazsa olmaz koşuldur. Bununla birlikte doğalgaz depolamak için gerekli altyapının oluşturulması da gereklidir ki sadece bir geçiş ülkesi değil, ticaret merkezi olunabilsin. Doğalgazın depolanması yer altı depolarında gerçekleşir, doğalgaz LNG (Liquified Natural Gas □ Sıvılaştırılmış doğalgaz) tesislerinde sıvılaştırılır ve hacmi 600 kez küçültülerek daha fazla gazın depolanması mümkün olur. İşte bunu

gerçekleştirmek ve tankerler aracılığı ile de doğal gaz taşıyabilmek için LNG tesislerine yatırım yapmak gereklidir.

Türkiyenin doğalgaz ithalatında yüzde 12,06 payı olan Azerbaycan gazının TANAP hayata geçirildikten sonra yüzde 20lere çıkması beklenmektedir. Türkiyenin hedefi ilerleyen zamanlarda sadece Azerbaycan doğalgazı değil, Türkmenistan, Irak, İran ve Doğu Akdeniz ülkeleri gibi diğer civar ülkelerin doğalgazı için de bir transit ülke olmaktır. Böylece hem Türkiyenin doğalgaz ithalatı çeşitlendirilecek ve Rusyaya olan bağımlılık azalacak hem de bu kaynağa erişim daha ucuz maliyetle sağlanmış olacaktır. Bu noktada Rusya ile ortaklaşa yürütölen ve 2019 yılında tamamlanması planlanan TürkAkım projesi TANAPa bir rakip değil, ancak bir tamamlayıcı olacaktır. Ne kadar farklı ülkeden doğal gaz ithali olursa, piyasa o kadar serbestleşir ve doğal gaz fiyatları birbirine yakınsar.

TANAP aracılığı ile Avrupa ölkelerine Türkiye üzerinden transfer edilen doğal gazdan alınan transfer ücretinin yanı sıra, projede yüzde 30 ortaklığı olan BOTAŞ da projeden elde edilen gelirlere bu oranda ortak olacaktır. Bilindiğı gibi TANAP projesinde Azeri petrol ve doğal gaz şirketi SOCAR yüzde 58, BOTAŞ yüzde 30 ve BP yüzde 12 oranında hisse sahibidir. Türkiye BOTAŞ ile boru hattına yüzde 30 oranında ortak olurken, Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) ile de Şah Deniz 2 projesine yüzde 19 oranında hissedar olmuş ve sadece doğalgazı transfer eden ölkeler olmaktan çıkarak fiilen enerji piyasasına bir giriş yapmıştır.

Türkiye son dönemde enerji politikalarında yerleşme, yenilenebilirlik ve sürdürülebilirlik ekseninde önemli atılımlar yapmaktadır. TANAP tek başına Türkiyeyi bir enerji üssü yapmasa da, TürkAkım, Ba-kü-Tiflis-Ceyhan (BTC), Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) ve Kerkük-Yumurtalık gibi petrol ve doğal gaz boru hattı projeleri bir bütün olarak düşünöldüğünde Türkiyenin enerjide merkez ölkeler olma yolunda başarı ile tamamlanmış bir adım olarak yerini almıştır. Bulunduğı konum itibariyle bir enerji üssü olmayı hedefleyen Türkiyenin TANAP gibi projeleri hayata geçirip sürdürmesinin yanı sıra, doğalgazın depolanması ve tekrar satılması (re-export) için gerekli alt yapı ve hukuki düzenlemeleri bir an önce hayata geçirmesi gerekmektedir. Bunun yanında enerji borsası için gerekli çalışmaların tamamlanması da enerji merkezi olmak ve enerji fiyatlarını belirleyebilmek için gerekli olan diğer bir adımdır.

[Türk-Alman Üniversitesi İktisat Bölümünde öğretim üyesi olan Doç. Dr. Elif Nuroğlu, uluslararası iktisat, yerçekimi modeli, ampirik uluslararası ticaret, ekonometrik modeller, ampirik makroekonomi, yapay sinir ağları, fuzzy yaklaşımlar ve Endüstri 4.0 alanlarında çalışmaktadır.

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/enerji-koridoru-ve-enerji-merkezi-olma-tartismalari-arasinda-tanap/1194508>

Kaynak/Source: